

Eindrapportage

# Regie over de kostendekkendheid van legestarieven in de gemeente Liesveld

Aan  
Gemeenteraad

Van  
Dr. I. Pröpper, directeur Rekenkamer

Datum: 2 november 2009



## Inhoud

1	Kern.....	3
1.1	Inleiding.....	3
1.2	Conclusie.....	4
1.3	Aanbevelingen .....	4
2	Legestarieven – aanpak en resultaten.....	5
2.1	Keuze voor 100% kostendekkendheid.....	5
2.2	Ontwikkelingen in hoogte tarieven.....	5
2.3	Berekening tarieven .....	6
2.4	Mate van kostendekkendheid .....	8
2.5	Verantwoording over tariefhoogte en kostendekkendheid .....	10
2.6	Vergelijking tarieven Liesveld, Graafstroom en Nieuw-Lekkerland.....	11
	Bestuurlijke reactie.....	14
	Nawoord Rekenkamer .....	16
Bijlage 1	Onderzoeksopzet .....	17
Bijlage 2	Bronnenlijst .....	19
Bijlage 3	Hoogte tarieven 2002 – 2009 .....	21
Bijlage 4	Wetgeving en jurisprudentie leges .....	24

# 1 Kern

## 1.1 Inleiding

De Regionale Rekenkamer Alblasserwaard-Vijtheerenlanden heeft onderzoek gedaan naar de regievoering van de gemeente Liesveld over de kostendekkendheid van de legestarieven van de gemeente.

Art. 229 Gemeentewet biedt de mogelijkheid voor gemeenten om tarieven te heffen voor geleverde producten of diensten, bijvoorbeeld voor het uitgeven van rijbewijzen. Gemeenten zijn vrij de hoogte van deze prijzen ofwel tarieven te bepalen, voor zover deze niet uitstijgen boven de geraamde kosten. Gemeenten dienen de tarieven vast te leggen in verordeningen. De gemeente Liesveld heeft onder andere een verordening begraafrechten, een verordening rioolrechten en een verordening leges opgesteld.

Dit onderzoek richt zich op de regievoering over de legestarieven van de gemeente. In de verordening leges van de gemeente zijn de bouwleges en leges van de publieksbalie opgenomen. De gemeente hanteert daarbij het uitgangspunt van 100% kostendekkende legestarieven.

### *Regie, waar hebben we het over?*

**Regie is een bijzondere vorm van sturen, namelijk doelgerichte beïnvloeding ten aanzien van een vooraf afgebakend geheel. Een goede regisseur heeft overzicht over de situatie en is in staat het handelen van verschillende actoren af te stemmen tot een samenhangend geheel om zodoende de beoogde doelen te realiseren.**

Het doel van dit onderzoek is het bieden van inzicht in de wijze waarop de gemeente regie voert over de kostendekkendheid van de legestarieven, en in de resultaten daarvan.

In dit hoofdstuk geeft de Rekenkamer de conclusies en aanbevelingen weer. Hoofdstuk 2 geeft een beschrijving van de aanpak en resultaten met betrekking tot de legestarieven van de gemeente. In bijlage 1 is de onderzoeks aanpak opgenomen.

## 1.2 Conclusie

De Rekenkamer concludeert enerzijds dat de gemeente erin slaagt het geheel van legestarieven steeds meer kostendekkend te laten zijn. Anderzijds concludeert de Rekenkamer dat de gekozen methode niet altijd volledig aansluit bij het doel, omdat de gemeente met name achteraf en eenzijdig stuurt en een onvoldoende heldere verantwoording aflegt over de begrote en gerealiseerde mate van kostendekkendheid.

## 1.3 Aanbevelingen

De Rekenkamer beveelt aan:

<b>A VERBETER STURING VOORAF</b> <b>College en ambtelijke organisatie:</b>	
1	Hanteer de handreiking van het ministerie van Binnenlandse Zaken voor het berekenen van de tarieven en begroot daarbij de kosten en baten opnieuw.
2	Begrens, conform de jurisprudentie, de bouwleges door ze maximeren en/of degressie toe te passen.
3	Onderzoek de mogelijkheden voor kostenverlaging in plaats van tariefverhoging.
<b>B VERBETER VERANTWOORDING EN BIJSTURING</b> <b>College en ambtelijke organisatie (4 en 5) en raad (6):</b>	
4	Verantwoord in de <i>jaarrekening</i> de mate van kostendekkendheid voor productgroepen (bijvoorbeeld 'secretarieleges') en in de <i>productrekening</i> voor de producten (bijvoorbeeld 'paspoorten'). Doe dit voor de begrote en de gerealiseerde mate van kostendekkendheid.
5	Accepteer verschillen in de begroting en realisatie van de mate van kostendekkendheid, en vang meevallers en tegenvallers op door bijvoorbeeld een voorziening te vormen.
6	Raad, vraag college/ambtelijke organisatie actief naar overzicht en verantwoording met betrekking tot de begrote en gerealiseerde mate van kostendekkendheid.

## 2 Legestarieven – aanpak en resultaten

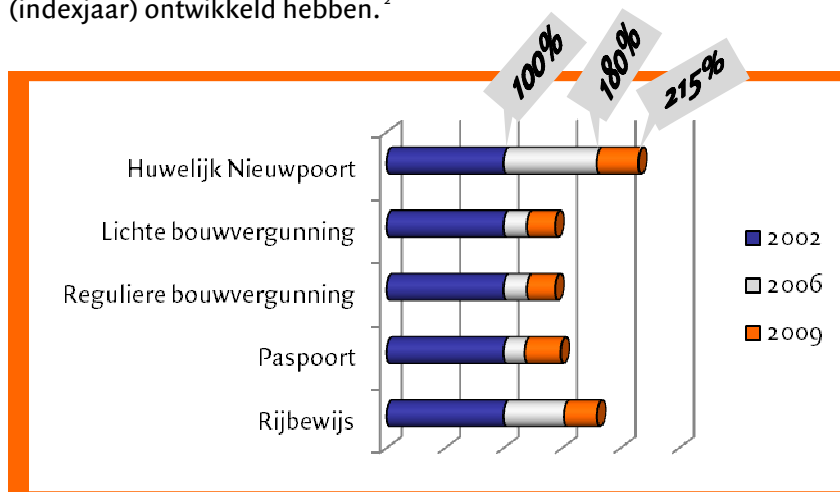
### 2.1 Keuze voor 100% kostendekkendheid

De wetgever geeft de gemeente de ruimte om zelf de hoogte van de tarieven te bepalen, met een maximum van 100% kostendekking in de begroting. De gemeente Liesveld hanteert dit maximum voor de legestarieven, vanuit het oogpunt ‘de gebruiker betaalt’.<sup>1</sup> Dit kan door de tarieven te verhogen als de kosten stijgen, of de tarieven op een bepaald niveau te handhaven en het kostenniveau omlaag te brengen (bijvoorbeeld door de openingstijden van de publieksbalie te beperken). Wanneer in een jaar blijkt dat de kosten hoger zijn geweest dan de baten, kiest de gemeente Liesveld er meestal voor om de tarieven te verhogen voor het volgende jaar.

### 2.2 Ontwikkelingen in hoogte tarieven

Ieder jaar bekijkt de gemeente de ontwikkelingen van de kosten en de eventueel gewijzigde regelgeving. Op basis hiervan past de gemeente indien nodig de tarieven aan. De tarieven zijn in 2009 bijvoorbeeld verhoogd met het inflatiepercentage van 3,25%. Daarnaast wijzigt de gemeente de tarieven op grond van politieke keuzes. Bij de vaststelling van de legesverordening 2003 heeft de raad bijvoorbeeld besloten de tarieven voor rijbewijzen voor enkele jaren met 10% te verhogen in het kader van de bezuinigings/ ombuigingsmaatregelen uit het beleidsplan 2003/2006.

De legestarieven zijn de afgelopen jaren elk jaar gestegen. In bijlage 3 zijn tabellen opgenomen waarin de hoogte van de tarieven per jaar is weergegeven, evenals de procentuele stijging ten opzichte van het voorgaande jaar en de motivering hiervoor. In figuur 2.1 is weergegeven hoe enkele tarieven zich in 2006 en 2009 ten opzichte van 2002 (indexjaar) ontwikkeld hebben.<sup>2</sup>



Figuur 2.1 Ontwikkeling hoogte tarieven 2006 en 2009 ten opzichte van 2002 (indexjaar)

<sup>1</sup> Er zijn ook gemeenten niet voor 100% kostendekkendheid kiezen omdat dit geen prikkel geeft om de kosten laag te houden, alle kosten kunnen immers verhaald worden.

<sup>2</sup> Met uitzondering van de bouwleges, daarbij is het indexjaar 2003 omdat in 2002 nog geen onderscheid gemaakt werd in lichte en reguliere bouwvergunningen.

In figuur 2.1 is te zien dat de tarieven voor de huwelijksvoltrekking in het stadhuis in Nieuwpoort in 2006 80% hoger en in 2009 115% hoger liggen dan in 2002. De tarieven zijn dus meer dan verdubbeld in de periode 2002-2009. Deze stijging is te verklaren vanuit de keuze die de raad heeft gemaakt om het stadhuis in Nieuwpoort te bestempelen als een ‘bijzonder huis’, waarvoor inwoners extra moeten betalen ten opzichte van trouwen in een regulier stadhuis. De motivering voor deze keuze is enerzijds ingegeven door de wens om meer kostendekkend te zijn, hoewel hiervoor geen interne kostenberekening is gemaakt. De bodes moesten destijds heen en weer naar het stadhuis in Nieuwpoort, dat meer kosten voor de gemeente bracht ten opzichte van trouwen in het gewone stadhuis. Dit is inmiddels niet meer het geval. Anderzijds was er sprake van het ‘verzilveren van de marktwaarde’, de verwachting was dat mensen meer zouden willen betalen voor zo’n bijzondere locatie.

## 2.3 Berekening tarieven

### 2.3.1 Gebruik wettelijke ruimte berekening tarieven door gemeente *Juridische uitgangspunten op hoofdlijnen*

Bij de berekening van de maximale hoogte van de tarieven biedt de wet de ruimte aan gemeenten om werken met schattingen en gemiddelden voor kosten en opbrengsten. Het gaat erom dat de begrote opbrengst van de tarieven uit legesverordening in zijn geheel over de jaren heen niet hoger is dan de begrote kosten.

Uit de jurisprudentie blijkt dat daarbij ‘redelijkheid’ centraal staat, de hoogte van de tarieven dient in verhouding te zijn met de kosten.<sup>3</sup> De Rekenkamer behandelt hier wat dit concreet betekent voor de begrenzing van bouwtarieven, kruissubsidiëring, en mee- en tegenvallers.

#### *Redelijkheid: Begrenzing tarief bouwvergunningen*

Bij bouwvergunningen is het tarief gebaseerd op een percentage van de bouwkosten (en een eventueel vast bedrag). Vooral bij een hoge bouwsom kan het tarief fors hoger uitvallen dan de kosten die de gemeente moet maken voor het behandelen van de aanvraag. Om te voorkomen dat de het tarief niet meer in verhouding komt te staan met de kosten, dienen gemeenten de tarieven voor bouwleges op enige wijze te begrenzen. Dit kan door een maximum tarief te stellen en/of het percentage verhoudingsgewijs te laten afnemen bij een hogere bouwsom (‘degressie’). De gemeente Liesveld past geen enkele vorm van begrenzing toe. Dit betekent dat het in de praktijk zou kunnen voorkomen dat de gemeente geen ‘redelijk’ tarief meer vraagt, met eventuele juridische consequenties van dien.<sup>4</sup>

#### *Redelijkheid: Kruissubsidiëring*

Gemeenten mogen voor het ene artikel een tarief stellen dat iets boven de kostprijs ligt en voor het andere een tarief dat lager ligt (‘kruissubsidiëring’), mits ze in één

---

<sup>3</sup> Zie ook de jurisprudentie in bijlage 4.

<sup>4</sup> De gemeente Liesveld hanteert de modelverordening leges van de Vereniging Nederlandse Gemeenten, maar wijkt op dit punt af.

verordening zijn opgenomen. Daarbij geldt wel dat de tarieven ‘redelijk’ moeten zijn, in verhouding moeten zijn met de kosten. Het ligt bijvoorbeeld niet voor de hand om ‘verlies’ op paspoorten te compenseren met ‘winst’ op bouwvergunningen. Dit zijn ook geen vergelijkbare producten, ook al zijn ze in één verordening opgenomen. De gemeente Liesveld begroot voor sommige artikelen enig verlies en voor andere enige winst. De gemeente begroot bijvoorbeeld enig verlies bij lichte bouwvergunningen en enige winst bij reguliere bouwvergunningen, dat vergelijkbare producten zijn. De Rekenkamer heeft niet onderzocht om welke bedragen het bij deze ‘kruissubsidiëring’ gaat.

### **Redelijkheid: meevallers en tegenvallers**

Het kan en mag voorkomen dat een product op een moment meer dan kostendekkend is. Bijvoorbeeld in de situatie dat een gemeente in een jaar relatief veel ‘makkelijke’ bouwaanvragen heeft gehad en daardoor dat jaar minder kosten heeft gemaakt. Het maximum van 100% kostendekkendheid geldt voor de begroting. In de praktijk (bij de jaarrekening) mag het percentage kostendekkendheid van de wetgever hoger uitkomen dan 100%. Een ‘meevaller’ hoeft dan niet te betekenen dat de gemeente in het daaropvolgende jaar de tarieven voor de bouwaanvragen naar beneden moet bijstellen (en andersom, bij tegenvallers). Uit bijlage 3 en paragraaf 2.2 blijkt dat de gemeente de tarieven ieder jaar heeft verhoogd, soms vanwege tegenvallende bouwleges. In 2008 bleek de gemeente een flinke meevaller gehad te hebben bij de bouwleges (een kostendekkendheid van 200%), maar de hoogte van de tarieven voor 2009 is gestegen met het inflatiepercentage. De gemeente heeft geen voorziening om meevallers en tegenvallers te verrekenen.

### **2.3.2 Berekeningwijze**

De gemeente bepaalt de hoogte van de tarieven op twee manieren, of door het tarief gelijk te stellen aan de (begrote) kosten voor het artikel, of door gebruikmaking van het maximumtarief voor een bepaald artikel.

De gemeente berekent de kosten via de ‘berekening tarieven’, het basisdocument voor de legesverordening en de bijbehorende tarieventabel. In dit -interne- documenten geeft de gemeente de kostenbegroting zeer gedetailleerd weer, bijvoorbeeld niet voor het product ‘reisdocumenten’, maar voor de artikelen ‘nationaal paspoort’, ‘zakenpaspoort’, et cetera. De gemeente maakt hiervoor gebruik van een notitie uit 1999, in plaats van de meer eenvoudige en praktische Handreiking kostentoe rekening leges en tarieven van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

De kosten per artikel bestaan uit ‘loonkosten’ en ‘overige kosten’. De loonkosten bestaan uit een inschatting van de tijd die het kost om het artikel te leveren, vermenigvuldigd met het uurtarief uit de begroting. Dit uurtarief is berekend met behulp van de kostenverdeelstaat. Hierin zijn de overheadkosten (bijvoorbeeld huisvesting) op basis van vastgestelde maatstaven omgeslagen over de loonkosten van de medewerkers. Per team rolt daar een uurtarief uit. De overige kosten bestaan uit extra kosten die de gemeente voor bepaalde producten moet maken. Het gaat dan bijvoorbeeld om de kosten van het lamineren of de aanschaf van speciale apparatuur.

In de ‘berekening tarieven’ staan de begrote tarieven en de begrote kosten per artikel naast elkaar en zijn bij alle artikelen aan elkaar gelijk; een beoogde kostendekking van 100% per artikel. Nadere bestudering van de berekening (en de wijze hiervan) leert echter dat de weergegeven begrote kosten niet in alle gevallen juist zijn, bijvoorbeeld bij het rijbewijs, zie kader.<sup>5</sup> De gemeente benadrukt dat het hierbij wel enkele uitzonderingen op de regel betreft.

#### Berekening rijbewijs 2009

Het tarief voor het afgeven/ vernieuwen van het rijbewijs is €1,-. De gemeente geeft €1,- aan begrote kosten weer in de berekening, terwijl deze in werkelijkheid slechts €7,- bedragen.

#### Berekening paspoort 2009

Het tarief voor het nationaal paspoort is €49,60. Dit is het maximumtarief, dat de gemeente weergeeft bij de begrote kosten. De begrote kosten bedragen echter in werkelijkheid slechts €30,-.

De gemeente stelt dus een zeer gedetailleerde berekening op, maar vult daarbij soms niet de juiste kosten in. Dit heeft tot gevolg dat op basis van deze berekening niet zondermeer kan worden gesteld dat de begrote kostendekkendheid van de artikelen en producten 100% bedraagt. Dat heeft weer tot gevolg dat de kans groot is dat de gerealiseerde mate van kostendekkendheid ook geen 100% zal bedragen.

## 2.4 Mate van kostendekkendheid

De gemeente kijkt niet in hoeverre de onderscheiden artikelen uit de ‘berekening tarieven’ in de praktijk kostendekkend zijn, maar doet dit voor producten uit de productenbegroting. De artikelen vallen niet één op één samen met (of binnen) de producten.

De ambtelijke organisatie heeft, op basis van de cijfers uit de gemeentebegroting, enkele keren het begrote dekkingspercentage berekend voor een aantal producten in de zogenaamde ‘kosten-batenanalyse’. Tabel 2.1 geeft enkele van deze producten weer.<sup>6</sup>

Begroting	2002	2004	2008	2009
Huwelijken	125%	141%	161%	119%
Reisdocumenten	67%	45%	84%	89%
Rijbewijzen	78%	63%	58%	95%
Bouwvergunningen	101%	87%	103%	99%
Gemiddelde van alle producten uit de kosten-batenanalyse <sup>7</sup>	62%	58%	78%	74%

Tabel 2.1 Begroot percentage kostendekkendheid producten begroting

<sup>5</sup> Bovendien administreert de gemeente de daadwerkelijke tijdsbesteding per artikel ook niet, dus het weergeven van de verwachte tijdsbesteding per artikel lijkt niet zinvol.

<sup>6</sup> De kosten-batenanalyse is een intern document dat niet door het bestuur wordt vastgesteld.

<sup>7</sup> Dit gemiddelde is dus niet het gemiddelde van huwelijken, reisdocumenten, rijbewijzen en bouwvergunningen, maar van alle producten in de KBA.

Uit tabel 2.1 blijkt dat de tarieven op productniveau niet op 100% kostendekkendheid begroot zijn. Sommige producten zijn minder dan 100% kostendekkend begroot, bijvoorbeeld naturalisatie op slechts 12% (niet opgenomen in tabel 2.1), en andere producten op meer dan 100%, bijvoorbeeld de huwelijken.

Uit paragraaf 2.3.2 is gebleken dat de gemeente niet in alle gevallen de juiste begrote kosten weergeeft in de 'berekening tarieven'. De gemeente hanteert echter wel deze weergegeven kosten voor het berekenen van de begrote kosten in de kosten-batenanalyse. Daarom constateert de Rekenkamer dat het op basis van de 'berekening tarieven' en deze kosten-batenanalyse niet te zeggen is in hoeverre de gemeente nu daadwerkelijk stuurt op een begrote mate van 100% kostendekking. De Rekenkamer constateert ook dat de gemeente meer achteraf, dus na de realisatie, stuurt op 100% kostendekkendheid; wanneer er immers in een jaar tekorten zijn, verhoogt de gemeente de tarieven.

Uit de gerealiseerde kosten-batenanalyse die de ambtelijke organisatie voor 2008 heeft opgesteld, blijkt dat de mate van kostendekkendheid in 2008 130% bedraagt. Dit is vooral gelegen in een forse meevaller bij de bouwleges.<sup>8</sup> In onderstaande tabel zijn de begroting en realisatie van enkele producten in 2008 weergegeven.

	Begroting 2008	Realisatie 2008
Huwelijken	161%	144%
Reisdocumenten	84%	141%
Rijbewijzen	58%	126%
Bouwvergunningen	103%	202%
Gemiddelde van alle producten uit de kosten-batenanalyse <sup>9</sup>	78%	130%

Tabel 2.2 Begroot versus gerealiseerd percentage kostendekkendheid producten begroting 2008

Zoals blijkt uit tabel 2.2, is er een fors verschil bij rijbewijzen tussen de begrote mate en de gerealiseerde mate van kostendekking. De rekenkamer constateert dat een verklaring hiervoor gelegen is in het feit dat de gemeente bij rijbewijzen niet de juiste kosten weergeeft in de 'berekening tarieven'. Doordat te hoge kosten zijn meegenomen in de begroting, valt de realisatie fors positiever uit. Dit gaat ook op voor de reisdocumenten, waar ook hogere kosten zijn weergegeven in de 'berekening tarieven'.

Een andere verklaring waarom de gerealiseerde mate afwijkt van de begrote mate van kostendekkendheid, kan liggen in het feit dat de gemeente altijd een schatting maakt van de te leveren producten op basis van informatie uit voorgaande jaren. De situatie kan altijd anders uitpakken dan de verwachting. De bouwleges maken bijvoorbeeld het grootste gedeelte uit van de totale legesopbrengst, dus een groter of kleiner aantal

<sup>8</sup> Overigens zijn enkele producten wederom (ook in de praktijk) minder kostendekkend, bijvoorbeeld het eerder genoemde naturalisatie.

<sup>9</sup> Dit gemiddelde is dus niet het gemiddelde van huwelijken, reisdocumenten, rijbewijzen en bouwvergunningen, maar van alle producten in de KBA.

bouwvergunningen beïnvloedt de hele kostendekkendheid van de leges sterk. De opbrengsten zijn sterk afhankelijk van het aantal aanvragen terwijl de lasten voor een groot deel vast zijn (bijvoorbeeld door de personele bezetting van de burgerbalie). Ook hoeft het niet altijd zo te zijn dat aan de aanvraag van een lichte bouwvergunningen (lager tarief), minder kosten verbonden zijn dan de aanvraag voor een reguliere bouwvergunning (hoger tarief). Soms tekenen burgers meer bezwaren aan bij de bouw van een dakkapel dan bij een compleet nieuwe woonwijk.

In algemene zin is ook niet altijd te voorspellen of een stijging van de tarieven in een jaar ook betekent dat de inkomsten in volgende jaren omhoog gaan. Het verhogen van het tarief voor de trouwlocatie in Nieuwpoort in 2006, heeft tot gevolg gehad dat er nu minder mensen op deze locatie trouwen en er de gemeente minder inkomsten ontvangt, wat een lager percentage kostendekkendheid tot gevolg heeft dan begroot.

## 2.5 Verantwoording over tariefhoogte en kostendekkendheid

### Interne verantwoording

Zoals is aangegeven, bieden de ‘berekening tarieven’ en begrote kosten-batenanalyses geen volledig inzicht in de begrote mate van kostendekking, omdat niet bij alle artikelen/producten de juiste kosten zijn ingevuld. De gerealiseerde kosten-batenanalyses, die dit inzicht wel geven, worden niet door het gemeentebestuur vastgesteld.

In de programmabegroting en jaarverslag geeft de gemeente voor de *productgroepen* ‘bouwleges’ en ‘secretarieleges’ weer wat de opbrengst van de leges is ten opzichte van de opbrengst in het voorgaande jaar en ten opzichte van de raming. Dit biedt echter geen zicht op de mate van kostendekkendheid, omdat de kosten daar niet bijgegeven zijn.

De raad stelt weinig vragen aan het college over de legestarieven en het college op zijn beurt weinig vragen aan de ambtelijke organisatie. De raadsvoorstellen bij de vaststelling van de legesverordeningen bevatten steeds een (soms zeer) beknopte argumentatie voor de jaarlijkse verhoging van de tarieven. De raad stelt de legesverordeningen vrijwel altijd zonder discussie vast; een hamerstuk. De gemeenteraad heeft de mogelijkheid om vierjaarlijks een nota Lokale Heffingen te vragen, maar maakt hier geen gebruik van.<sup>10</sup>

Bovenstaande betekent dat de ambtelijke organisatie wellicht wel goed zicht heeft op de gerealiseerde mate van kostendekkendheid<sup>11</sup>, maar het gemeentebestuur niet, en kan hier dus ook moeilijk verantwoording over afleggen aan burgers en anderen.

---

<sup>10</sup> Deze mogelijkheid is aangegeven in de programmabegroting 2005. Navraag bij de griffie levert op dat de raad en griffie deze mogelijkheid niet in beeld hebben. Navraag bij de ambtelijke organisatie levert op dat deze nota de vorm zou kunnen hebben van een uitgebreidere versie van de paragraaf Lokale heffingen in de begroting/ rekening.

<sup>11</sup> Dit geldt in mindere mate voor de begrote mate van kostendekking, omdat daar niet bij alle producten gebruik is gemaakt van de juiste cijfers.

### Externe verantwoording

De gemeente hanteert bij enkele leges fors hogere tarieven dan het landelijk gemiddelde en/of omliggende gemeenten. Voor de medewerkers van de publieksbalie betekent dit dat zij soms burgers aan de balie krijgen die klagen/vragen stellen over de hoogte van de tarieven. Dan wijzen zij op het beleid van de gemeente om de tarieven 100% kostendekkend te laten zijn. Ook ontvangt de gemeente commentaren van onder andere het ministerie van Verkeer en Waterstaat en de Vereniging Eigen Huis. De gemeente neemt dit meestal voor kennisgeving aan.

In 2007 stuurde minister Eurlings bijvoorbeeld een brief naar de gemeente over de hoge prijs van het rijbewijs (zie kader). In 2007 bedroeg de prijs van het rijbewijs in de gemeente Liesveld €43,50. In paragraaf 2.2 is duidelijk geworden dat de hoge prijs voor het rijbewijs grotendeels veroorzaakt is vanwege de bezuinigings/ombuigingsmaatregelen van de gemeente sinds 2003. Het tarief is bijvoorbeeld in 2003 met 16,4% verhoogd en in 2006 met 10,3%.<sup>12</sup> In de reactie naar de minister schrijft de gemeente echter dat het tarief ‘sinds jaren alleen maar geïndexeerd verhoogd wordt’. Dit wekt de indruk dat de tarieven slechts met inflatie/loonkosten zijn geïndexeerd, dat niet het geval is. Bovendien is de prijs van het rijbewijs ook na de brief van de minister fors gestegen en bedraagt in 2009 €51,-.<sup>13</sup>

#### Brief minister Eurlings prijs rijbewijs

“De monitoring laat zien dat de verschillen tussen gemeenten groot zijn en dat gemeenten soms een aanzienlijk hoger tarief hebben vastgesteld dan de eerder genoemde €34. [...] Uw gemeente behoort hiertoe. [...] Ik verzoek u [...] het tarief voor het rijbewijs transparanter te maken en aan mij door te geven in hoeverre u mogelijkheden ziet te komen tot een lager tarief voor het rijbewijs.” – 26 september 2007

## 2.6 Vergelijking tarieven Liesveld, Graafstroom en Nieuw-Lekkerland

Uit de voorgaande paragraaf blijkt dat de gemeente van diverse partijen opmerkingen krijgt over de hoogte van de tarieven. Dit is voor de Rekenkamer reden geweest om de tarieven van Liesveld te vergelijken met twee andere gemeenten. Vanwege de aanstaande fusie van de gemeenten Liesveld, Graafstroom en Nieuw-Lekkerland is gekozen deze gemeenten als basis te nemen. Na de fusie ontstaat één afdeling bouwvergunningen en één publieksbalie. Hiertoe wordt het project ‘harmoniseren legesverordeningen’ gestart (eind 2009 moet het voorstel klaar zijn), waarbij de gemeenten streven naar gelijke tarieven voor de burgers van de drie gemeenten.

<sup>12</sup> Zie hiervoor ook de tabel in bijlage 3.

<sup>13</sup> Het landelijk gemiddelde ligt overigens ook hoger dan de €34,- die de minister berekende., COELO geeft het gemiddelde van €40,56. Nieuws 12 mei 2009: Minister Eurlings werkt aan een voorstel om het rijbewijstarief -net als het paspoorttarief- te maximeren, omdat veel gemeenten een fors hoger tarief (blijven) hanteren dan de €34,- die was voorzien.

## Overzicht tarieven en kostendekkendheid

In tabel 2.3 zijn enkele legestarieven (artikelniveau) gegeven van de drie gemeenten.

2009	Liesveld	Graafstroom	Nieuw-Lekkerland
Huwelijk in bijzonder huis	€37,00 (+€97,00 =€634,00)	€10,00 (+€50,00 =€60,00)	€69,80 (+€39,35 =€309,15)
Lichte bouwvergunning	€72,00 + 2,4%	€79,50 + 2,5%	2,4% (min €100)
Reguliere bouwvergunning	€108,00 + 2,7%	€132,50 + 2,5%	2,4% (min €75)
Nationaal paspoort	€49,60	€48,35	€49,60
Rijbewijs	€1,00	€40,50	€6,50

Tabel 2.3 Enkele legestarieven 2009 van de gemeenten Liesveld, Graafstroom en Nieuw-Lekkerland

Tabel 2.4 en de toelichting daarbij gaan in op de begrote mate van kostendekkendheid van de productgroepen *bouwleges* (waar de lichte en reguliere bouwvergunning deel van uit maken) en *secretarieleges* (waar het huwelijk in bijzonder huis, nationaal paspoort en rijbewijs deel van uitmaken).

De *bouwleges* laten onderstaande mate van kostendekkendheid zien. De gemeente Liesveld benadert de begrote mate van 100% kostendekking bij de bouwleges het beste.

Begroet 2009 (x 1000)	Liesveld	Graafstroom	Nieuw-Lekkerland
Opbrengsten bouwleges (en % kostendekking)	380 (99%)	234 (130%)	220 (83%)

Tabel 2.4 Begrote opbrengst en kostendekkendheid bouwleges 2009 van de gemeenten Liesveld, Graafstroom en Nieuw-Lekkerland

De (begrote) mate van kostendekkendheid van de *secretarieleges* is binnen de kaders van dit onderzoek nauwelijks te vergelijken, omdat de gemeenten dit op verschillende manieren berekenen. De gemeenten onderscheiden verschillende producten of artikelen bij deze leges en rekenen niet op eenzelfde wijze de indirecte kosten door. Hierdoor is de (begrote) mate van kostendekkendheid niet weer te geven zoals bij de bouwleges in tabel 2.3. Wel constateert de Rekenkamer dat het tarief van de gemeente Graafstroom voor een rijbewijs beduidend lager is dan van de gemeente Liesveld, en toch een fors hogere begrote mate van kostendekking (153%) kent.<sup>14</sup>

<sup>14</sup> Beide gemeenten hanteren de uurlonen en rijksbijdrage als basis voor de berekening bij dit product. Hierbij tevens de kanttekening dat de gerealiseerde mate van kostendekkendheid van rijbewijzen in de gemeente Liesveld meer bedraagt dan de begrote mate.

### Redenen voor verschillen

Er zijn diverse redenen waarom gemeenten verschillende tarieven hanteren en in verschillende mate kostendekkend zijn.<sup>15</sup> Het valt buiten de kaders van dit onderzoek om te achterhalen waar deze verschillen precies vandaan komen. Wel constateert de Rekenkamer dat het (strikt) hanteren van het uitgangspunt van 100% kostendekking een mogelijke rol speelt bij de drie gemeenten.

De gemeente Liesveld en Graafstroom hanteren het uitgangspunt van 100% kostendekkendheid over de gehele legesverordening strikter, en verhogen de tarieven hiertoe. (Beide gemeenten kiezen er wel voor om bepaalde producten/artikelen meer en minder kostendekkend te laten zijn.) De gemeente Nieuw-Lekkerland streeft steeds meer naar 100% kostendekkendheid, maar het is een politieke keuze om de tarieven alleen met het inflatiepercentage te verhogen, waardoor de hoogte van de tarieven en mate van kostendekkendheid achterblijft. Dit geldt met name voor de secretarieleges.

---

<sup>15</sup> Zie bijvoorbeeld 'Wat is de oorzaak van gemeentelijke tariefsverschillen?' door Princen, Budding en Dubbeldeman, in B&G maart 2004.

## **Bestuurlijke reactie**

Het conceptrapport is op 2 juli via de post en via e-mail naar het college verstuurd met het verzoek een bestuurlijke reactie te geven op de conclusies en aanbevelingen in het rapport.

De bestuurlijke reactie van de gemeente is op 16 oktober 2009 ontvangen via een mail van dhr. A. van Seeters, loco-secretaris van de gemeente Liesveld en via de reguliere post.

Het college meldt het volgende:



Regionale Rekenkamer Alblasserwaard-Vijfheerenlanden



Regionale Rekenkamer Alblasserwaard  
Vijfheerenlanden  
Postbus 115  
5260 AC VUGHT



uw brief van / uw kenmerk

/

ons kenmerk

LSV - 0900663\UIT-01508

datum 6 okt. 2009

onderwerp

bestuurlijke reactierapportage kostendeckendheid

bijlagen

Geachte heer of mevrouw,

De Regionale Rekenkamer Alblasserwaard-Vijfheerenlanden heeft onderzoek gedaan naar de regievoering van de gemeente Liesveld over de kostendeckendheid van legestarieven. Medio juni is dit rapport voor een technische reactie voorgelegd aan de gemeente. U heeft de technische reactie (zie blz. 14 van het rapport) verwerkt en conclusies en aanbevelingen toegevoegd.

U vraagt nu om een bestuurlijke reactie.

In het rapport concludeert u dat de gemeente erin slaagt het geheel van legestarieven steeds meer kostendeckend te laten zijn, hetgeen past bij de kaderstelling die hiervoor door Raad is gegeven.

Anderzijds constateert u dat de sturing op en verantwoording over de mate van kostendeckendheid niet altijd volledig aansluit bij het doel.

Op pagina 4 van het Rapport doet u aanbevelingen/verbetervoorstellen voor sturing en verantwoording. Wij kunnen ons vinden in deze aanbevelingen en zullen deze betrekken bij de regievoering over de legestarieven en bij het harmoniseren van beleid en werkprocessen in De Waerd. Vooruitlopend hierop zullen wij de raad voorstellen doen de tarieven voor 2010 voor huwelijksvoltrekkingen in Liesveld, zodanig aan te passen, dat die meer recht doen aan het beginsel van kostendeckendheid.

Burgemeester en wethouders van Liesveld,  
De loco-secretaris, De burgemeester,

A.W.A. van Seeters

K.J.G. Vats

Als u nog vragen hebt, kunt u contact opnemen met de heer A.W.A. van Seeters, telefoon 0184 - 805 000.

Melkweggen 1  
2971 VR Bleskensgraaf  
Postbus 3  
2970 AA Bleskensgraaf

T: 0184 - 80 50 00  
E: info@dewaerdwerkt.nl  
W: www.fuse-dewaerd.nl

## Nawoord Rekenkamer

De Rekenkamer dankt het College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Liesveld voor de positieve reactie op de conclusies en aanbevelingen uit het rapport naar aanleiding van het onderzoek naar regie op de kostendekkendheid van legestarieven in de gemeente.

De Rekenkamer wenst de gemeente veel succes toe in het verwerken van de aanbevelingen in het fusietraject De Waard, de samenvoeging van de ambtelijke organisaties van de gemeenten Graafstroom, Liesveld en Nieuw-Lekkerland.

Dr. Igno Pröpper  
Directeur Regionale Rekenkamer Alblasserwaard-Vijfheerenlanden

## Bijlage 1 Onderzoeksopzet

*De vraag die centraal staat in dit onderzoek:*

Op welke wijze voert de gemeente regie over de kostendekkendheid van leges en met welk resultaat?

*De rekenkamer richt zich op de periode 2002-2009:*

Op deze manier zijn de ontwikkelingen in de hoogte van tarieven en de redenen hiervoor goed in kaart te brengen.

*De rekenkamer hanteert de volgende methode van dataverzameling:*

- Bestudering van schriftelijke stukken ten aanzien van de legestarieven in de periode 2002-2000. Dit zijn onder andere de legesverordeningen, programmabegrotingen, jaarverslagen, beleidsnotities en raads- en commissienotulen.
- Houden van gesprekken met de portefeuillehouder, de griffier, betrokkenen uit de ambtelijke organisatie en relevante overige betrokkenen.

*De rekenkamer hanteert de volgende definities en toetspunten:<sup>16</sup>*

- Regie is een bijzondere vorm van sturen, namelijk doelgerichte beïnvloeding ten aanzien van een vooraf afgebakend geheel. Een goede regisseur heeft overzicht over de situatie en is in staat het handelen van verschillende actoren af te stemmen tot een samenhangend geheel om zodoende de beoogde doelen te realiseren.
- Een actor kan zowel een ambtenaar van de gemeente zijn als een andere overheidsorganisatie of een bedrijf.
- Er zijn vier verschillende *regierollen* aan de hand van de begrippen 'doorzettingsmacht' en het volgen van een 'eigen script'. Doorzettingsmacht is aanwezig wanneer de regisseur de andere betrokken partijen zijn wil kan opleggen. Doorzettingsmacht kan helemaal aanwezig zijn of in beperkte mate. Wanneer doorzettingsmacht ontbreekt, moet de regisseur een tegenprestatie leveren om zo de andere partijen 'te verleiden' om het script te volgen. Het script kan de regisseur zelf schrijven, dus zijn eigen koers volgen, of het script van andere partijen volgen. Zie figuur B1.1.

---

<sup>16</sup> Zie ook: Partners+Pröpper, Lokale regie uit macht of onmacht? Onderzoek naar de optimalisering van de gemeentelijke regiefunctie, in opdracht van het ministerie van BZK, 2004

		Eigen script of beleidskader	
		Ja 'blauwdruk'	Nee 'open einde'
Doorzettingsmacht	Ja 'dwingend'	I. Beheersings- gerichte regisseur	II. Uitvoerings- gerichte regisseur
	Nee 'verleidend'	III. Visionaire regisseur	IV. Faciliterende regisseur

Figuur B1.1 Regierollen

- Er zijn vijf hoofdlijnen van regievoering, die als toetspunten kunnen dienen:

Hoofdlijnen	Toetspunten
<b>Geheel afbakenen</b>	– Het gemeentebestuur bakent het beleidsveld en de betrokken actoren op een heldere en eenduidige manier af.
<b>Overzicht over geheel</b>	– Het gemeentebestuur bevraagt betrokkenen op alle relevante informatie ten behoeve van het verkrijgen van een goed en omvattend beeld van de situatie.
<b>Beleidslijnen uitzetten</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>– Het gemeentebestuur stimuleert visievorming rond een beleidskoers ten aanzien van het geheel;</li> <li>– Het gemeentebestuur thematiseert problemen als gevolg van strijdige doelen of belangen van betrokkenen;</li> <li>– Het gemeentebestuur brengt beleidslijnen onder woorden en draagt deze uit;</li> <li>– Het gemeentebestuur houdt toezicht op de voortgang van het proces en zorgt indien nodig voor tijdige bijsturing.</li> </ul>
<b>Samenwerking organiseren</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>– Het gemeentebestuur mobiliseert, enthousiasmeert en inspireert betrokkenen bij te dragen aan het geheel;</li> <li>– Het gemeentebestuur koppelt betrokkenen aan elkaar (bijvoorbeeld door doelen te vervlechten);</li> <li>– Het gemeentebestuur houdt toezicht op de inzet en de inbreng van betrokkenen en op de resultaten van de samenwerking als geheel en koppelt de bevindingen hiervan terug.</li> </ul>
<b>Verantwoording afleggen</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>– Het gemeentebestuur legt verantwoording af over het handelen en de resultaten van het geheel van betrokkenen die onder zijn regie vallen;</li> <li>– Het gemeentebestuur toont betrokkenheid bij het geheel.</li> </ul>

Tabel B1.2 Hoofdlijnen regie

## Bijlage 2 Bronnenlijst

### Schriftelijke stukken

<b>Titelbeschrijving</b>
Gemeente Liesveld, Programmabegroting 2005-2008
Gemeente Liesveld, Programmabegroting 2006-2009
Gemeente Liesveld, Programmabegroting 2007-2010
Gemeente Liesveld, Programmabegroting 2008-2011
Gemeente Liesveld, Programmabegroting 2009-2012
Gemeente Liesveld, Jaarverslag 2005
Gemeente Liesveld, Jaarverslag 2006
Gemeente Liesveld, Jaarverslag 2007
Kafi advies, Brief aan gemeente Liesveld Resultaten quick scan legesverordening, 24 november 1994
Gemeente Liesveld, Notitie Kostentoe rekening, berekening productieve uren in Liesveld, november 1999
Gemeente Liesveld, Berekening tarieven legesverordening 2002
Gemeente Liesveld, Legesverordening 2002 en bijbehorende tarieventabel, inclusief raadsvoorstel- en besluit 18 december 2001
Gemeente Liesveld, Berekening tarieven legesverordening 2003
Gemeente Liesveld, Legesverordening 2003 en bijbehorende tarieventabel, inclusief raadsvoorstel- en besluit 17 december 2002
Gemeente Liesveld, Berekening tarieven legesverordening 2004
Gemeente Liesveld, Legesverordening 2004 en bijbehorende tarieventabel, inclusief raadsvoorstel- en besluit 16 december 2003
Gemeente Liesveld, Berekening tarieven legesverordening 2005
Gemeente Liesveld, Legesverordening 2005 en bijbehorende tarieventabel, inclusief raadsvoorstel- en besluit 16 december 2004
Gemeente Liesveld, Berekening tarieven legesverordening 2006
Gemeente Liesveld, Legesverordening 2006 en bijbehorende tarieventabel, inclusief raadsvoorstel- en besluit 20 december 2005
Gemeente Liesveld, Berekening tarieven legesverordening 2007
Gemeente Liesveld, Legesverordening 2007 en bijbehorende tarieventabel, inclusief raadsvoorstel- en besluit 19 december 2006
Gemeente Liesveld, Legesverordening 2008 en bijbehorende tarieventabel, inclusief raadsvoorstel- en besluit 18 december 2007
Gemeente Liesveld, Berekening tarieven legesverordening 2009
Gemeente Liesveld, Legesverordening 2009 en bijbehorende tarieventabel, inclusief raadsvoorstel- en besluit 16 december 2008
Gemeente Liesveld, Sector Dienstverlening Kostenplaats dienstverlening, urenverdeling en tariefberekening, begroting 2009
Gemeente Liesveld, Kosten-batenanalyse 2004 (begroot)
Gemeente Liesveld, Kosten-batenanalyse 2008 (begroot)
Gemeente Liesveld, Kosten-batenanalyse 2008 (gerealiseerd)
Gemeente Liesveld, Kosten-batenanalyse 2009 (begroot)

Ministerie van Verkeer en Waterstaat, <i>Briefprijs van het rijbewijs</i> , 26 september 2007
Gemeente Liesveld, <i>Reactie prijs van het rijbewijs</i>
Bewoner gemeente Liesveld, <i>Bezwaar opgelegde leges</i> 13 augustus 2008
Vereniging Eigen Huis, <i>Resultaten onderzoek bouwleges</i> 10 oktober 2008.
Gemeente Liesveld, <i>Raadsnotulen 2002 – 2009</i>

### Overige bronnen

<b>Titelbeschrijving</b>
Partners+Pröpper, <i>Lokale regie uit macht of onmacht? Onderzoek naar de optimalisering van de gemeentelijke regiefunctie</i> , in opdracht van het ministerie van BZK, 2004
Princen, Budding en Dubbeldeman, <i>Wat is de oorzaak van gemeentelijke tariefsverschillen?</i> In B&G maart 2009
Vereniging Nederlandse Gemeenten, <i>Modelverordening leges</i> , 2008
<a href="http://www.bouwleges.nl">www.bouwleges.nl</a>
<a href="http://www.coelo.nl">www.coelo.nl</a>
<a href="http://www.rechtspraak.nl">www.rechtspraak.nl</a>

### Deelnemers interviews

Naam	Functie
Dhr. F. van Andel	Teamleider financiële ondersteuning
Mevr. J. Bleijenberg	Medewerker vergunning en handhaving
Dhr. J. de Bus	Teamleider vergunning en handhaving
Mevr. V. Marijnissen	Medewerker griffie
Mevr. M. Rensen	Medewerker publieksbalie
Dhr. A. Saes	Griffier
Dhr. C. van der Vlist	Portefeuillehouder financiën

## Bijlage 3 Hoogte tarieven 2002 – 2009

Jaar	Huwelijk Nieuwpoort	Stijging %	Motivering
2002	€94,96	-	(NB: hier is het stadhuis in Nieuwpoort niet geschaard onder een 'bijzonder huis')
2003	€10,00	5,1%	Stijging gemiddeld uurtarief CPB, leges gaan gemiddeld met 3% omhoog. (NB: hier is het stadhuis in Nieuwpoort niet geschaard onder een 'bijzonder huis')
2004	€20,00	3,2%	Inflatiepercentage 3%. (NB: hier is het stadhuis in Nieuwpoort niet geschaard onder een 'bijzonder huis')
2005	€25,00	1,6%	Inflatiepercentage 2%. (NB: hier is het stadhuis in Nieuwpoort niet geschaard onder een 'bijzonder huis')
2006	€30,00	163,1%	Verhoging voor Nieuwpoort met €00,00 vanuit streven meer kostendekkende exploitatie van het stadhuis van Nieuwpoort. Door het verhogen van de leges worden enerzijds de meerkosten van een huwelijksvoltrekking in het gemeentehuis in rekening gebracht en anderzijds de aantrekkingskracht van het oude stadhuis 'verzilverd'. Het bedrag is gelijk aan de leges die verschuldigd zijn voor het voltrekken van een huwelijk in een 'bijzonder huis' (bijv. in een ziekenhuis).
2007	€35,00	9,4%	Inflatiepercentage 1,25% (NB: Voor de overige 8% is geen motivering gegeven in het raadsvoorstel) (NB: in deze tarieventabel is Nieuwpoort niet meer expliciet genoemd, alleen de meerkosten van 200,- voor de voltrekking in een bijzonder huis)
2008	€615,00	15%	Voor het op peil houden van de legesopbrengst in het algemeen en de bouwleges in het bijzonder is een verhoging van de tarieven met 15% noodzakelijk. (NB: in deze tarieventabel is Nieuwpoort wel expliciet genoemd bij de meerkosten van 230,- voor de voltrekking in een bijzonder huis)
2009	€634,00	3,1%	Voor het op peil houden van de legesopbrengst en de legestarieven kan de verhoging voor 2009 beperkt blijven tot het inflatiepercentage van 3,25%. (NB: in deze tarieventabel is Nieuwpoort wel expliciet genoemd bij de meerkosten van 237,- voor de voltrekking in een bijzonder huis)

Tabel B3.1 Ontwikkeling tarieven huwelijk in stadhuis Nieuwpoort (op maandag t/m vrijdag 09.00u-16.30u).

Jaar	Lichte bouwvergunning	Stijging %	Motivering
2002	€8,07 + 1,8%	-	(NB: nog geen onderscheid tussen een lichte en reguliere bouwvergunning)
2003	€50,00 + 1,7%	-	(NB: nu wel onderscheid tussen een lichte en reguliere bouwvergunning)
2004	€1,50 + 1,75%	3%	Inflatiepercentage 3%
2005	€2,50 + 1,8%	1,9%	Inflatiepercentage 2%.
2006	€60,00 + 2%	14,3%	In relatie tot de aangegeven bezuinigingsmogelijkheden gekozen voor verhoging bouwleges algemeen met 12%.
2007	€1,00 + 2,03%	1,7%	Inflatiepercentage 1,25%
2008	€70,00 + 2,33%	14,8%	Voor het op peil houden van de legesopbrengst in het algemeen en de bouwleges in het bijzonder is een verhoging van de tarieven met 15% noodzakelijk.
2009	€72,00 + 2,4%	2,9%	Voor het op peil houden van de legesopbrengst en de legestarieven kan de verhoging voor 2009 beperkt blijven tot het inflatiepercentage van 3,25%.

Tabel B3.2 Ontwikkeling tarieven aanvraag lichte bouwvergunning

Jaar	Reguliere bouwverg.	Stijging %	Motivering
2002	€8,07 + 1,8%	-	(NB: nog geen onderscheid tussen een lichte en reguliere bouwvergunning)
2003	€75,00 + 1,9%	-	(NB: nu wel onderscheid tussen een lichte en reguliere bouwvergunning)
2004	€77,25 + 1,95%	3%	Inflatiepercentage 3%
2005	€78,80 + 2%	2%	Inflatiepercentage 2%.
2006	€90,00 + 2,25%	14,2% (12,5%)	In relatie tot de aangegeven bezuinigingsmogelijkheden gekozen voor verhoging bouwleges algemeen met 12%.
2007	€91,00 + 2,28%	1,1	Inflatiepercentage 1,25%
2008	€105,00 + 2,62%	15,4%	Voor het op peil houden van de legesopbrengst in het algemeen en de bouwleges in het bijzonder is een verhoging van de tarieven met 15% noodzakelijk.
2009	€108,00 + 2,7%	2,9%	Voor het op peil houden van de legesopbrengst en de legestarieven kan de verhoging voor 2009 beperkt blijven tot het inflatiepercentage van 3,25%.

Tabel B3.3 Ontwikkeling tarieven aanvraag reguliere bouwvergunning

Jaar	Nationaal paspoort	Stijging %	Motivering
2002	€3,35	-	-
2003	€5,00	4,9%	Stijging gemiddeld uurtarief CPB, leges gaan gemiddeld met 3% omhoog.
2004	€7,50	7,1%	Inflatiepercentage 3% (NB: voor de overige 4% is geen motivering gegeven in het raadsvoorstel)
2005	€8,50	2,7%	Inflatiepercentage 2%.
2006	€9,40	2,3%	(NB: Motivering ontbreekt)
2007	€17,45	20,4%	Inflatiepercentage 1,25%. Het maximumtarief is door het ministerie van BZK vastgesteld op €17,45. (NB: in het raadsvoorstel is niet gemotiveerd waarom dit maximum gehanteerd wordt)
2008	€18,00	1,2%	Maximum tarief.
2009	€19,60	3,3%	Maximum tarief. Voor het op peil houden van de legesopbrengst en de legestarieven kan de verhoging voor 2009 beperkt blijven tot het inflatiepercentage van 3,25%.

Tabel B3.4 Ontwikkeling tarieven verstrekken nationaal paspoort

Jaar	Rijbewijs	Stijging %	Motivering
2002	€8,36	-	-
2003	€13,00	16,4%	Stijging gemiddeld uurtarief CPB, leges gaan gemiddeld met 3% omhoog + besluit jaarlijks verhogen leges rijbewijzen met 10% in het kader van een ombuigingsmaatregel.
2004	€16,00	9%	Besluit jaarlijks verhogen leges rijbewijzen met 10% in het kader van een ombuigingsmaatregel. Het inflatiepercentage van 3% is hierin opgenomen.
2005	€19,00	8,3%	Extra verhoging op basis van programmabegroting 2005.
2006	€23,00	10,3%	In relatie tot de aangegeven bezuinigingsmogelijkheden gekozen voor een verhoging van 10%, want gelet op kosten acceptabel.
2007	€23,50	1,2%	Inflatiepercentage 1,25%.
2008	€29,00	14,9%	Voor het op peil houden van de legesopbrengst in het algemeen en de bouwleges in het bijzonder is een verhoging van de tarieven met 15% noodzakelijk.
2009	€25,00	2%	Voor het op peil houden van de legesopbrengst en de legestarieven kan de verhoging voor 2009 beperkt blijven tot het inflatiepercentage van 3,25%.

Tabel B3.5 Ontwikkeling tarieven aanvraag rijbewijs

## Bijlage 4 Wetgeving en jurisprudentie leges

### Kostenberekening

Uit de artikel 229b van de Gemeentewet blijkt dat het voor de tariefsbepaling gaat om de geraamde kosten en geraamde opbrengsten. Dit betekent dat de berekening van de tarieven in de verordening gebaseerd moet worden op de gegevens uit de begroting en niet uit de jaarrekening. Tot geraamde kosten mogen alleen kosten worden gerekend die direct of indirect met de dienstverlening samenhangen. Expliciet horen niet tot de geraamde kosten behoren 1) beleidsvoorbereiding, 2) handhaving, toezicht en controle (behoudens eerste controle) en 3) algemene inspraak-, bezwaar- en beroepsprocedures.<sup>17</sup>

### ‘Redelijkheid’

De geraamde opbrengsten mogen de geraamde kosten niet mogen overschrijden op ‘verordeningenniveau’ en niet op ‘heffingenniveau’.<sup>18</sup> Hierdoor bestaat ruimte om tarieven die onder de kostprijs liggen te compenseren met tarieven die daarboven liggen. Op grond van een uitspraak van het Gerechtshof van Leeuwarden dient deze toets plaats te vinden voor de verordening in haar geheel.<sup>19</sup>

De rechtbank Middelburg heeft in 2007 de legeskosten van ca. €100.000 voor de aanvraag van een reguliere bouwvergunning voor de nieuwbouw van een loods met een bouwsom van €8.000.000 (1,25% van de bouwkosten) verlaagd tot €86,39. Als motivering gaf de rechtbank aan dat er forse verschillen bleken te bestaan in de mate van kostendekkendheid van de verschillende gemeentelijke diensten. Enerzijds hoefden de diensten van het gemeentearchief maar voor 0,49% kostendekkend te zijn, tegen 102,8% bij het verwerken van aanvragen voor bouwvergunningen. Ook nam de rechtbank het de gemeente kwalijk dat de tarieven voor bouwvergunningen niet waren gemaximeerd en nauwelijks enige degressie vertoonden. Het enige onderscheid dat werd gemaakt was tussen aanvragen waarin de geraamde bouwkosten minder of juist meer dan €5.000 bedroegen.<sup>20</sup>

---

<sup>17</sup> Belastingblad 1995, blz. 361

<sup>18</sup> ESB, 2005, Rotterdam, pagina 28. Uitspraak hof Amsterdam 30 september 2003

<sup>19</sup> Gepubliceerd in het Belastingblad 2003, blz. 1322 e.v.

<sup>20</sup> AWB 06/1164, Uitspraak Rechtbank Middelburg 20 april 2007.